

911 31 Joegoslavië

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

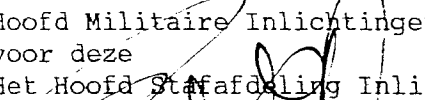
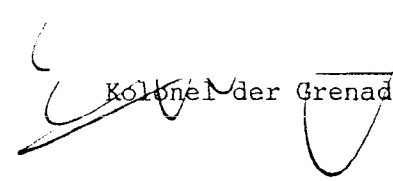
Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER/BIV NL
Telefax 070 - 318 79 51

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/4830	07 oktober 1991

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr ~~72~~/91)
73

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/4830 , d.d. 07 oktober 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken ✓
t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
73/91

(Afgesloten 071000 OKT 1991)

Kroatië

In Kroatië is gedurende het hele weekeinde zeer hevig gevochten. De strijd concentreerde zich met name rond de steden Vukovar, Karlovac en Dubrovnik. Ook werden hevige botsingen gemeld uit de omgeving van Zadar en Pakrac. Hoewel het vrijwel onmogelijk is een exact beeld te krijgen van de militaire situatie, doen de dringende verzoeken om hulp uit met name Vukovar en Dubrovnik vermoeden dat de strijd zich niet in het voordeel van de Kroaten ontwikkelt.

De verheviging van de gevechten gedurende het weekeinde volgt op een aantal opmerkelijke ontwikkelingen van afgelopen vrijdag. Zoals gemeld hebben de leden van het "Servische blok" in het federale presidium feitelijk de staatsmacht aan zich getrokken. Zij hebben sindsdien de leiding over de federale strijdkrachten (JNA) feitelijk carte blanche gegeven inzake het oproepen en inzetten van reservisten en de JNA nieuwe bevelen gegeven, waarvan de concrete inhoud overigens niet bekend is gemaakt.

Dit alles onderstreept nog eens dat de JNA, formeel een pan-Joegoslavische instelling, in de praktijk wordt ingezet voor de (pro-)Servische politiek. Dit blijkt ook uit de voortdurende meldingen van samenwerking tussen JNA-eenheden en Servische strijdgroepen in Kroatië, al is nog steeds niet aangetoond dat deze samenwerking een structureel karakter draagt. Wel is opmerkelijk dat federaal minister van Defensie Kadijevic naar verluidt dit weekeinde het onder controle krijgen van de in meerderheid door Serviërs bewoonde gebieden in Kroatië en Bosnië-Herzegovina als doel van de JNA-inzet heeft genoemd. Gezien de politieke situatie in Kroatië is deze doelstelling van de JNA slechts te realiseren na een volledige militaire nederlaag van Kroatië. Er zijn aanwijzingen dat de JNA beoogt deze nederlaag nu op korte termijn te bewerkstelligen.

Tegen deze achtergrond heeft de Kroatische president Tudjman zaterdagavond opgeroepen tot de mobilisatie van alle weerbare mannen in Kroatië. Volgens zijn aankondiging zou de hele Kroatische maatschappij zich moeten voorbereiden op de verdediging van het vaderland. Deze oproep is met name opmerkelijk omdat Tudjman tot op heden oproepen tot algehele mobilisatie had afgewezen. Ook dit wijst erop dat de federale strijdkrachten en de Servische strijdgroepen in Kroatië aan de winnende hand zijn.

In dit verband is vermeldenswaard dat er aanwijzingen zijn dat met name de bij Varazdin op de JNA veroverde tanks feitelijk onbruikbaar zijn gemaakt door de JNA. Dit zou inhouden dat het militaire vermogen van de Kroaten feitelijk minder groot is dan tot op heden werd aangenomen, hetgeen de voor hen nadelige ontwikkeling in de gevechtshandelingen (mede) zou kunnen verklaren.

De escalatie in de strijd in Kroatië is tevens opmerkelijk omdat nog afgelopen vrijdag een akkoord was gesloten tussen Kadijevic, Tudjman en de president van Servië, Milosevic. Deze waren door minister Van den Broek uitgenodigd voor een ontmoeting in Den Haag. Bij die gelegenheid kwamen zij overeen dat alle Joegoslavische republieken het recht bezitten zich van Joegoslavië af te scheiden.

Wijzigingen in de grenzen tussen de deelstaten zouden echter niet eenzijdig mogen worden opgelegd, maar uitsluitend als resultaat van onderhandelingen kunnen worden doorgevoerd. Volgens deze overeenkomst, die overigens de onafhankelijkheid van Slovenië niet in de weg lijkt te staan, zou de vorming van een Groot-Servische staat die alle etnische Serviërs binnen zijn grenzen zou omvatten, slechts mogelijk zijn na politieke overeenstemming met de buurrepublieken, met name Kroatië en Bosnië-Herzegovina.

De betrokken functionarissen kwamen verder opnieuw een staakt-het-vuren overeen. Dit heeft in de praktijk -zoals aangegeven- niet geresulteerd in een vermindering van de gevechten in Kroatië. Dit is vooral het gevolg van onenigheid tussen de Kroatische autoriteiten en de JNA over de interpretatie van het akkoord. Volgens de defensieleiding gaat het staakt-het-vuren pas in als het beleg van de JNA-installaties door Kroatische (para-)militaire organisaties is opgeheven. Dit is in overeenstemming met vorige week geuite (maar dit weekeinde kennelijk door Kadijevic tegengesproken) verklaringen van JNA-zijde dat het optreden van de JNA in Kroatië het ontzet van de genoemde installaties tot doel had. De Kroatische autoriteiten stelden echter dat de wapenstilstand en de opheffing van het beleg gelijktijdig dienen plaats te vinden. Hierbij speelt waarschijnlijk tevens een rol de Kroatische vrees dat de pro-Servische elementen binnen de JNA na het vrijgeven van de installaties geen enkele terughoudendheid meer zouden betonen in de strijd tegen Kroatië.

Naar wordt aangenomen heeft het optreden van extremistische, en zich feitelijk aan iedere supervisie onttrekkende, gewapende eenheden aan beide zijden mede een rol gespeeld bij het mislukken van de wapenstilstandsovereenkomst. Zo zijn er geruchten dat de burgemeester van Dubrovnik door Kroatische strijdgroepen is vermoord omdat hij de verdediging van de stad wilde opgeven, mogelijk om verwoesting van het historische centrum te voorkomen. In de zeer complexe militair-politieke situatie in Joegoslavië zijn -zelfs als de (relatief gematigde) leiders van Servië, Kroatië en de JNA het eens zijn over een bestand-extremistische autonome groeperingen in de praktijk zonder meer in staat bestanden door provocaties te doorkruisen.

Federale overheden

De feitelijke coup van het "Servische blok" in het presidium heeft geleid tot felle protesten van de overige presidiumleden. De Kroatische voorzitter van het presidium, Mesic, heeft geprobeerd de overige vier leden in Brioni bijeen te brengen in een "tegenpresidium". Officieel is gesteld dat deze poging is mislukt omdat er geen transportmogelijkheden waren. In de praktijk zal ook een rol hebben gespeeld dat een dergelijke vergadering toch machteloos zou zijn nu de JNA zich achter Servië opstelt.

De machtsovername door het pro-Servische romppresidium is gevolgd door nieuwe aanvallen op de positie van federaal premier Markovic. Dit onderstreept het reeds eerder geuite vermoeden dat de coup niet slechts bedoeld was om de JNA-top meer bevoegdheden te geven in de strijd tegen Kroatië, maar een volledige overname van de staatsmacht beoogt, ten koste van met name de federale regering. Hierdoor wordt de positie van Markovic, in het recente verleden een van de grootste voorstanders van het behoud van de eenheid van Joegoslavië, verder ondergraven. Kennelijk kan ook Kadijevic, een van de weinige overgebleven leden van het kabinet, hiermee instemmen.

Overigens dient te worden opgemerkt dat vandaag om middernacht het moratorium van drie maanden afloopt op de verdere invulling van de onafhankelijkheidsverklaring van Kroatië en Slovenië. Zoals bekend waren in juli alle republieken overeengekomen dat gedurende dit moratorium onderhandelingen zouden worden

gevoerd over de toekomstige relaties tussen de deelrepublieken. Zowel Slovenië als Kroatië hebben laten weten dat zij deze bepaling zodanig interpreteren dat, nu onderhandelingen geen resultaat hebben opgeleverd, zij het recht hebben verdere maatregelen door te voeren om hun onafhankelijkheid inhoud te geven.

Internationale vredesinspanningen

De EG-ministers van Buitenlandse Zaken hebben dit weekeinde opnieuw vergaderd over de situatie in Joegoslavië. Minister Van den Broek had vorige week reeds gesteld dat EG-bemoeienis zinloos zou worden als er geen door alle partijen nageleefd staakt-het-vuren zou kunnen worden bereikt. Tegen deze achtergrond heeft de EG nu gesteld dat als niet vóór middernacht op 7 oktober een wapenstilstand van kracht zal zijn, de EG zal overgaan tot (economische) sancties tegen het hele land. Het is echter twijfelachtig of dergelijke sancties, zeker als deze slechts door de EG zullen worden uitgevoerd, op korte termijn zullen leiden tot een grotere concessiebereidheid van de strijdende partijen in Joegoslavië. Ook de aankondiging van de voorzitter van de EG-vredesconferentie over Joegoslavië, Lord Carrington, dat de volgende vergadering pas op 14 oktober zal plaatsvinden, onderstreept de onzekerheid over de rol van de EG in de huidige fase van de Joegoslavische crisis.

De Italiaanse president Cossiga heeft recent verklaard dat Italië doorgang zal verlenen aan uit Slovenië terug te trekken JNA-eenheden. Deze uitspraak, die verband houdt met het feit dat de bedoelde terugtrekking uit Slovenië feitelijk is komen stil te liggen omdat transport door Kroatië onmogelijk is, heeft enige beroering teweeg gebracht. Kroatië zou hierdoor geconfronteerd kunnen worden met uit Slovenië afkomstige JNA-eenheden en heeft derhalve sterk tegen de uitspraak van Cossiga geprotesteerd.

In dit verband is overigens opmerkelijk dat de president van Slovenië, Kucan, de vrees heeft uitgesproken dat de JNA na een eventuele militaire nederlaag van Kroatië ook pogingen in het werk zou stellen om de afscheiding van Slovenië tegen te gaan. Hoewel er geen aanwijzingen zijn dat dit inderdaad in de bedoeling van de defensietop ligt, kan het, gezien de pro-Servische opstelling van het leger, in de huidige omstandigheden ook niet geheel worden uitgesloten.

Conclusie/voorzicht

De gevechten in Kroatië zijn verder verhevigd. Het optreden van de JNA in Kroatië lijkt te bevestigen dat het leger niet meer uitsluitend beoogt het beleg van de JNA-installaties in Kroatië te beëindigen, maar met name de Servische gebieden in Kroatië (en mogelijk op langere termijn ook in Bosnië-Herzegovina) onder militaire controle te brengen. Het is waarschijnlijk dat dit doel een volledige militaire nederlaag van Kroatië vereist.

Een staakt-het-vuren, een essentiële voorwaarde voor nader overleg over een politieke oplossing voor de Servisch-Kroatische tegenstellingen, lijkt in de huidige omstandigheden onmogelijk. De mogelijkheden voor succesvolle diplomatieke interventies inzake de crisis in Joegoslavië lijken derhalve momenteel gering.